

Ett LÄSLYFT för DALARNA

2012–2016

Text: Agneta Barle, www.ordforradet.com
Illustrationer: Lisskulla Berg
Formgivning: Åsa Svensson, Svenssonform
Tryckeri: Printeliten
Falun, februari 2017

FÖRORD

D en skrift du nu håller i din hand är ett resultat av ett samarbete mellan Skådebanan Dalarna, Länsbibliotek Dalarna och Dalarnas Bildningsförbund. Den presenterar exempel på fina läsfrämjande aktiviteter och verksamheter från Dalarnas folkbildning, bibliotek och arbetsplatser. Vi ville inventera och lyfta fram goda exempel på läsfrämjande som pågår runt om i Dalarna och samla ihop dem. Tanken var att inventeringen skulle synliggöra mångfalden av goda initiativ och dessutom att olika goda krafter för läsning skulle få syn på varandra.

Inventeringen leddes av Skådebanan Dalarna och finansierades genom projektbidrag från Landstinget Dalarna. Länsbibliotek Dalarna har bekostat själva skriften. Vi har fått in många fler exempel på gott läsfrämjande än vad vi fick plats att berätta om. Det du ser här är ett urval.

När vi nu går vidare och skapar ett projekt för ett Läslyft i Dalarna ser vi att myllan är bördig. Det finns goda idéer, kunskap och fantasi. Vår förhoppning är att den här skriften ska bidra till att bygga fler broar mellan olika aktörer, göra avståndet lite kortare och tröskeln lite lägre för att underlätta kontakt med någon utanför den egna verksamheten.

Vi tror nämligen på samverkan; samverkan är den näring som kan få fler frön till mer läsfrämjande att spira. Genom ökat samarbete med andra utanför den egna organisationens väggar kan vi nå längre, hitta nya samarbetare och lära nytt. Vi är övertygade om att vi tillsammans kan få fler att läsa mer!

Falun i februari 2017

Maria Törnfeldt, länsbibliotekschef

INNEHÅLL

FÖRORD	3
INLEDNING	5
SAGOLÄSAREN KNACKAR PÅ	7
PAPPOR + BIBLIOTEKET = PAPPOTEKET	9
LÄSKRAFT! HÖGLÄSNING VÄCKER MINNEN	12
BOKTIMMEN ÖPPNAR FÖR SAMTAL	14
BOKPÅSAR MED SPÄNNANDE INNEHÅLL	16
IDROTT OCH LÄSNING – ETT VINNANDE KONCEPT	18
LÄSECIRKELN SOM VIDGAR VYERNA	20
RAKRYGGGADE OCH MODIGA FÖRFATTARE	22
LÄSPÄRLOR OCH NALLEKALAS	24
BOKFÖRSÄLJNING PÅ LUNCHEN	27
SAGOR FRÅN HELA VÄRLDEN	29
MAGISK LÄR- OCH LÄSUPPLEVELSE	31
EFTERMIDDAGSTE MED HÖGLÄSNING	34
PRATA SVENSKA	36
FLERA GODA INITIATIV OM LÄSNING	38

INLEDNING

Det behövs ett läslyft i Dalarna, vi måste bejaka ”lustläsandet” bland både barn, unga och vuxna. Genom läsandet får vi ett utökat ordförråd, bättre läsförmåga och vår fantasi stimuleras. Boken ger oss också tillgång till berättelser och verktyg för att förstå oss själva, andra och omvärlden.

Lustläsningen har en viktig roll i att överbrygga klassklyftor. Forskningen visar att fri läsning är en effektiv social hävstång. Den visar också att lustläsning på fritiden har större betydelse för studieresultat än föräldrarnas utbildningsnivå (Sullivan & Brown 2013). För att barn ska bli läsare behövs vuxna läsförebilder, därför är det så viktigt att vi alla hjälps åt att lyfta boken och läsandet. Här är studieförbunden, fackliga organisationer, föreningar, tillsammans med biblioteken, viktiga aktörer.

Detta är bakgrunden till projektet ”Ett läslyft i Dalarna” och inventeringen av en mängd läsfrämjandeprojekt som gjorts under 2012–2016. Den har gett oss en bild av vilka aktörer som arbetar med läsfrämjande idag och vad de gör.

Alla kommunbibliotek, studieförbund, folkhögskolor och Skådebans medlemsorganisationer, där ibland LO förbunden, fick en förfrågan om vilka läsfrämjande projekt de bedrivit under åren 2012–2016. Efter det gjordes ett antal intervjuer om hur projektet gått till och vilka resultat som uppnåtts.

För den som vill läsa hela inventeringsrapporten går det bra att ta kontakt med Skådebanan.

Dyk ner i projekt som Allas barnbarn, Pappoteket och Afternoon Read. Följ med ut på arbetsplatser där man väcker läslust med allt från bokbord och arbetsplatsbibliotek till bokprat. Ta del av studieförbundens olika satsningar, som till exempel högläsning på äldreboenden, Harry Potter Experience och Sagor från hela världen.

Inventeringen är en bra idékatalog och ger en tydlig bild av vilka projekt som kan utvecklas, spridas och samarbetas kring.

Jag vill rikta ett tack till alla er som delat med sig av sina erfarenheter och idéer och möjliggjort denna sammanställning.

Falun i februari 2017

Suzanne Lazar, Skådebanan i Dalarna

” Jag har alltid läst mycket för egna barn och barnbarn. Jag tycker det är viktigt att barn får utveckla sitt språk och vill gärna hjälpa till med den saken även utanför familjekretsen.

Sagoläsaren knackar på

Barn behöver sitta nära och bli lästa för. De behöver berättelser och kontakt med vuxna, gärna äldre människor. Om pensionärer med en positiv inställning till läsning regelbundet kommer till förskolan och läser högt för några barn i taget händer mycket positivt. Barnens språk utvecklas, deras intresse för böcker och högläsning ökar och kontakten mellan barn och äldre stärks.

För att öka lusten till högläsning och skapa möten mellan unga och gamla startade Skådebanan tillsammans med ABF, PRO, SKPF, biblioteket och specialpedagogerna i kommunerna ett projekt som kallades *Äldre läser för allas barnbarn*.

I Leksand började Sagoläsarna eller "Äldre läser för allas barnbarn" som en studiecirkel som biblioteket och ABF gjorde tillsammans. Redan innan hade bibliotekarien Matilda Böwes stämt av med avdelningschefen för förskolorna i kommunen.

– Jag fick ett härligt mejl tillbaka som jag har sparat. "Förskolan säger jaaaaa!"

Idag finns tio aktiva sagoläsare i Leksands kommun, tre män och sju kvinnor. De blir kontaktade av förskolorna och de kommer ut cirka en gång i veckan till den förskola som ligger bäst till för var och en. Tre gånger per år ses alla på biblioteket eller på ABF, de bjuds på fika, stämmer av hur det går och Matilda Böwes ger boktips.

Läs-Birgitta

Birgitta Hiertner, pensionerad lärare, är en av cirka 15 kvinnor som läser högt på var sin förskola i Falu kommun. Hon såg en annons i tidningen om att man sökte högläsare och nappade direkt.

– Jag har alltid läst mycket och under mina år som lärare läste jag högt för mina elever. Som pensionär kände jag att detta med högläsning för förskolebarn skulle passa mig.

Barnen har döpt henne till "Läs-Birgitta" och en gång i veckan kommer hon till förskolan Skogsbrynet med rygsäcken full med böcker. Det har hon gjort i snart två år nu och det hoppas hon kunna fortsätta med.

Kampanjen i Falun började på stadsbiblioteket där Suzanne Lazar, Skådebanan, och två barnbibliotekarier bjudit in till ett möte. Det kom ett 20-tal personer, en man och resten kvinnor. Idag är det bara kvinnor i gruppen. De fortsätter att träffas regelbundet.

– De informerade oss om vikten av högläsning, de gav boktips och

en gång kom en specialpedagog och berättade om barns språkutveckling, säger Birgitta. Då blev vi också tilldelade varsin förskola att läsa på och jag fick Skogsbrynet.

Hon läser två halvtimmespass i veckan, för två barn åt gången och de sitter tillsammans i en soffa i lugn och ro.

Somliga barn talar inte svenska och då har Birgitta med sig en förprogrammerad penna som kan översätta sagan till ett annat språk, till exempel till arabiska eller somaliska.

– Man läser en sida i taget med pennan. Bockarna Bruse har jag läst på det sättet. Det verkar vara en internationellt känd saga.

Barnen blir glada när Läs-Birgitta kommer. Hon tycker själv att det är roligt och har inga planer på att sluta. Gruppen med sagoläsare fortsätter att träffas regelbundet på stadsbiblioteket och utbyter erfarenheter.

– Vi har ett fantastiskt stöd i barnbibliotekarierna. De ger oss nya boktips och håller oss uppdaterade. De peppar oss och det känns att vi gör nytta.

Ett vinnande koncept

– Detta är en verksamhet där äldre kan ta plats, säger Suzanne Lazar. Man kan skaffa sig en roll som högläsare och få ett nytt kontaktnät. Vi kan gärna fortsätta att vara en sammanhållande länk mellan biblioteken, förskolorna, studieförbunden och högläsarna.

Det behövs ingen stor och märkvärdig insats.

Matilda Böwes har inga planer på att sluta med den här verksamheten.

– För en rolig och relativt liten insats får vi ett väldigt bra resultat. Vad jag tror skulle vara bra är några morötter i form av lite kompetensutveckling och fortbildningsmaterial.

Vissa projekt genomförs och tar slut. Andra tycks få egna vingar och flyger vidare nästan av sig själva. *Äldre läser för förskolebarn/Sagoläsarna* är ett sådant exempel. Alla inblandade har glädje av det och alla tycker att det är roligt och givande. Så varför ändra på ett vinnande koncept? Det är bara att läsa på. ■

Citat från andra sagoläsare:

– Jag har alltid läst mycket för egna barn och barnbarn. Jag tycker det är viktigt att barn får utveckla sitt språk och vill gärna hjälpa till med den saken även utanför familjekretsen.

– Många av barnen saknar närhet till någon vuxen som har tid att berätta, läsa och lyssna på dem.

– Läsning har betytt mycket för mig själv hela livet. Jag ville vara med om att uppmuntra barns kontakt med böcker och förhoppningsvis bidra till deras läsning längre fram.

– Det känns bra att göra något av sin tid för andra när man är pensionär.

– Allt som främjar språkutvecklingen är viktigt. Ett läsintresse ger alternativ till bildskärms-sysselsättning. Detta ger tillfälle till möten över generationsgränserna.

– Förskolepersonalen och barnen är toppen-härliga!

Pappor + biblioteket = Pappoteket

Det kommer larmrapporter om att läsförståelsen bland svenska elever sjunker, främst bland pojkar. Samtidigt hade Maria Höglund Boberg på biblioteket i Stora Skedvi hört en föreläsning om jämställdhet. Där påstod genusvetaren Manuel Almberg Missner att pojkar tidigt vill skilja ut sig från det som är "flickigt". Att de redan i förskoleåldern ansåg att läsning var något som bara flickor höll på med.

– Det var som att få en slägga i huvudet, säger barn- och ungdomsbibliotekarien Maria Höglund Boberg. Vad betyder det för oss som jobbar med barns läsning? Tänk om biblioteken och det vi erbjuder inte talar till pojkar? Hur ska vi kunna ändra på det?

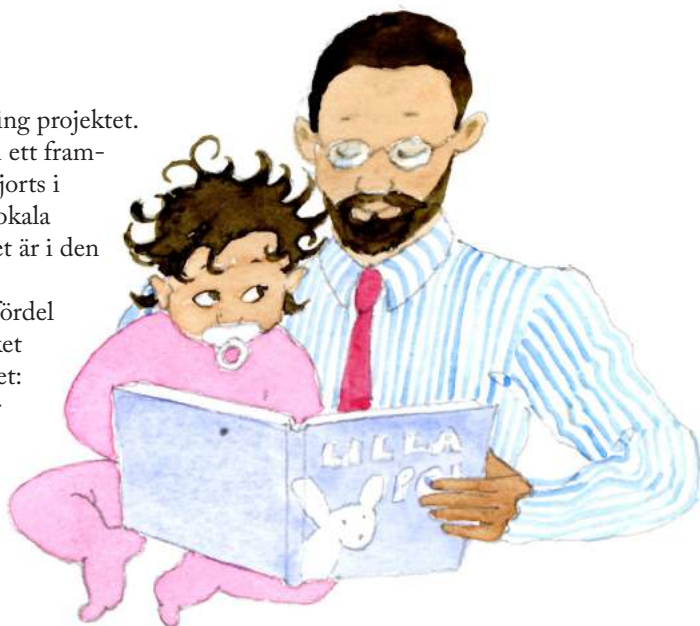
Maria, som idag arbetar på biblioteket i Smedjebacken, tog kontakt med några som hon visste var engagerade i barns läs- och språkutveckling. Det var tal-, språk- och hörselpedagogen Åsa Holfve, förskolechefen Per Jakobsson och Ronny Eriksson, en läsande och engagerad pappa. De bildade en arbetsgrupp och funderade över hur de skulle kunna locka pappor att engagera sig i sina barns och främst sönerns läsning och språkutveckling. Satsningen döpte de till Pappoteket, ett ord som Åsa Holfve hittade på där och då.

Personlig kontakt

Ytterligare en faktor stärkte dem i arbetet kring projektet. De hade läst på Läsambassadörens blogg om ett framgångsrikt arbete kring pojkars läsande som gjorts i Värnamo: "Det finns något hanterbart över lokala projekt även om alla vill se riksatsningar. Det är i den personliga kontakten det händer."

Stärkta i vetskapen att det kunde vara en fördel att börja på den lilla orten i det lilla biblioteket formulerade de mål och syfte med Pappoteket:

- Öka högläsningen bland förskolepappor
- Ge fler pojkar läsande förebilder
- Öka pappornas medvetenhet kring sin roll som förebild för sina pojkar när det gäller läsning.

Genom förskolan nådde man de flesta papporna och den första inspirationsträffen hölls inte på biblioteket utan på ett lokalt café. De bjöd på fika och gav boktips och rent praktiska lästips. En lokal mountainbikeprofil bjöds också in som dragplåster.

– Någon tyckte att det var ett för enkelt knep, men samtidigt nådde vi fler män på det viset, säger Maria. Det blev en fantastiskt trevlig kväll som sedan följdes av ytterligare sex träffar. Tanken var att det skulle bli fyra träffar men papporna ville ha fler. Varje träff hade sitt tema – exempelvis rim och ramsor, färger och sagosamlingar.

Ronny Eriksson berättade hur de gjorde rent praktiskt med högläsningen i hans familj och att man faktiskt kan fortsätta att läsa högt tillsammans även när barnen kan läsa själva.

Kakis Ziliaskoudis var en av papporna som deltog. Även om han redan innan var en läsande person gav Pappoteket honom nya infallsvinklar.

– Jag läser mer för barnen idag och tänker mer på vad jag läser för dem. Det är viktigt att välja böcker som ligger i nivå med deras utveckling.

Social träffpunkt

Förutom att papporna läste mer för sina barn kom vissa av dem också igång med sin egen läsning. En annan sideeffekt var att de fick en social mötesplats. Flera var nyinflyttade och på Pappoteket lärde de känna andra pappor.

– Jag tror att vi lyckades nå så pass många pappor för att det var så trevligt, säger Maria Höglund Boberg. Vi jobbade lokalt, vi kom inte med några pekpinningar utan träffarna byggde på att ha kul och vi betonade det lustfyllda med läsningen.

Efter första omgången funderade de över hur de skulle kunna nå ut till fler.

” Vi jobbade lokalt, vi kom inte med några pekpinningar utan träffarna byggde på att ha kul och vi betonade det lustfyllda med läsningen.

– Vi försökte lägga Pappoteket ute på förskolan direkt i anslutning till när papporna skulle hämta barnen, men det fungerade inte. Däremot vill vi gärna stärka kontakten med personalen på förskolan och diskutera böcker och högläsning med dem.

En utmaning var marknadsföringen. Hur skulle man uttrycka sig i annonser och på affischer för att nå rätt målgrupp? Hur formulerar man sig så att pappan vet att det är riktat bara till honom? Att han inte ska ta med sig barnen?

– Många trodde i början att Pappoteket var en pappa/barnaktivitet.

Maria berättar också om ett försök med ett annat projekt ”Språka böcker”, där de vände sig till alla föräldrar som satt och väntade utanför gymnasalen när ungarna hade gymnastik.

– Vi tänkte att de kunde komma in till oss på biblioteket och prata böcker och högläsning, men det fungerade inte alls.

Läsande förebild

Medvetenheten om hur viktiga papporna är som läsande förebilder har stärkts genom Pappoteket. Läsande pappor är nyckeln till pojkars läsning och projektet har bidragit till att fler pappor läser för sina barn i Stora Skedvi.

– Jag har behövt stödet i gruppen för att våga känna min högläsningstid med barnet som viktig, säger en pappa.

Det lokala samarbetet mellan hem, bibliotek och förskola var en framgångsfaktor. Papporna var på hemmaplan, det var lätt att gå dit, folk kände till varandra.

– Själv har jag lärt mig att inte ha så bråttom när man har kommit på en bra idé, säger Maria. Först ska man prata ihop sig ordentligt och göra en genomtänkt plan. Vår arbetsgrupp träffades många gånger innan vi drog igång på allvar. Först då visste vi precis vad vi ville uppnå. ■

Läskraft!

Högläsning väcker minnen

Sedan några år tillbaka sätter ett gäng högläsare guldkant på tillvaron för personer med demens på äldreboendena Tallbacken och Furuvägen i Älvdalen. Varannan vecka kommer någon av dem och läser högt för de äldre. Det är mycket uppskattat.

Det började som ett treårigt nationellt projekt med Studieförbundet Vuxenskolan och biblioteket som lokala initiativtagare. Just i Älvdalen har projektet övergått till att bli en regelbunden aktivitet som uppskattas av både högläsarna och de som lyssnar.

Läsförmågan avtar för den som drabbas av demens. När minnet inte fungerar får man ofta svårt att läsa och koncentrera sig på vad texten handlar om. Men när någon läser högt för en blir det bättre. Högläsning väcker minnen och kan leda till samtal. Dessutom finns det forskning som säger att högläsning skänker lugn hos dementa personer, även långt efter läsestunden.

Spindeln i nätet

Carina Forslund jobbar med dagverksamhet på Träffpunkten på Tallbacken i Älvdalen. Hon ansvarar för olika återkommande aktiviteter som gymnastik, bingo, musik och annan underhållning för de gamla. Hon är också den som håller kontakten med högläsarna och är mån om att de kommer.

– Nu har vi åtta frivilliga högläsare, pensionärer allihop, säger hon. Jag önskar att fler ville komma och prova på. Högläsningen är väldigt uppskattad.

En av högläsarna är Solveig Larsson. Hon har lämnat sitt lärarjobb bakom sig och avsätter gärna några timmar i månaden på högläsning. Det var Carina Forslund som bad henne ställa upp. Nu är hon inne på andra året.

– Det är roligt, både för mig och dem jag läser för. Jag känner att jag gör nytta. De gamla behöver all glädje och uppmuntran de kan få. Jag märker att jag får upp ångan på dem.

Det gäller att hitta rätt när man väljer vad som ska läsas. De som lyssnar har ofta en mycket bestämd uppfattning om vad de vill höra.

– Första gången läste jag om lovikkavantar och var de kom ifrån, säger Solveig. Jag har läst om sägner, skrock och oknytt. Ofta sjunger vi en stump tillsammans och när jag läste om

Läskraft! är ett samverkansprojekt mellan:
Studieförbundet Vuxenskolan
Kommunbiblioteket
Demensförbundet
Centrum för lättläst
Allmänna Arvsfonden

”*Jag känner att jag gör nytta. De gamla behöver all glädje och uppmuntran de kan få.*”

Snoddas blev det förstås "Flottarkärlek". Det brukar bli mycket diskussioner och många skratt när vi ses.

Högläsarna kan få lästips från biblioteket men de väljer själva vad de vill läsa. Magasinet "Minnenas journal" är en liten guldgruva. Där finns artiklar som väcker åhörarnas minnen till liv. Somliga vill också gärna höra texter skrivna på älvdalska, språket de lärde sig som barn.

Högläsningen fungerar bäst när texterna är enkla och lättbegripliga. När projektet drog igång fick alla högläsare ett studiematerial att ta del av och en demenssjuksköterska kom och föreläste för dem.

– Vi administrerar högläsningen som en studiecirkel, säger verksamhetsutvecklare Jonas Östberg på Studieförbundet Vuxenskolan i Mora. Engagemanget från personalen på äldreboendet är en viktig del i att högläsningen lever kvar i Älvdalen. Det bygger på kontinuitet och engagemang. Vi får positiv respons från många håll. Högläsningen gör att minnet plötsligt vaknar igen. ■

Boktimmen öppnar för samtal

Några kvinnor och en man går målmedvetet in i ett rum snett bakom lånedisken på Hedemora stadsbibliotek. Några har en eller ett par böcker med sig. De slår sig ner vid borden som står i en ring. Detta är årets sista Boktimme och dagen till ära bjuds det på kaffe och hembakat.

Det märks att många har setts förr. De småpratar med varandra tills bibliotekarien Gun-Marie Bergström avbryter och presenterar en av sina kollegor, barnbibliotekarien Maria Hed. Efter en allmän presentationsrunda ger Gun-Marie två lästips: Emma Kleins ”Flickorna” och Augustpristagaren Lina Wolffs ”De polyglotta älskarna”.

Flera vill låna men först får var och en ge egna boktips. Ingenting är fel, allt tas på allvar och stämningen är god. Någon tipsar om att skaffa sig en praktisk läsdagbok, någon vill slå ett slag för författaren Eino Hanski och en annan har just läst en stentuff deckare. Samtalet böljar fram och tillbaka men efter en stund tar Maria Hed över och ger några boktips för barn.

Britta Fyrk och sambon Sören Westin deltar gärna i Boktimmen. Det har de gjort sedan starten för fyra år sedan.

– Biblioteket är en plats som hör till mitt liv, säger Britta Fyrk, pensionerad idrotts- och svensklärare. När det är Boktimme måste man vara med. Om jag inte går hit är det något som fattas. Jag har läst i hela mitt liv och här får vi möjlighet att tala böcker. Sören och jag pratar förstås med varandra om vad vi läst, men här får vi input från olika håll.

Det var våren 2012 som Boktimmen startade. Man hade haft en tuff period på biblioteket med besparingar och neddragningar.

– Vi ville vända den tråkiga stämningen och göra något positivt, säger Tommy Larsson, bibliotekschef i Hedemora. Det var Gun-Maries idé att prata böcker med vuxna läsare,

– Jag hade sett Gokväll på TV där Ingalill Mosander ger boktips, det verkade så trevligt, säger hon. I början var vår grupp rätt tyst, men idag tar de för sig och det blir regelrätta boksamtal. Man tar det på den nivå det känns bekvämt.

Tommy Larsson och Gun-Marie Bergström håller gärna i Boktimmen tillsammans. De poängterar att det är viktigt att hålla samtalet på en nivå så att alla känner sig välkomna.

” När det är
Boktimme måste man
vara med. Om jag inte
går hit är det något
som fattas.

” Jag vet att många deltar i någon bokcirkel och folk uppskattar att vi erbjuder den här servicen.

– Vi representerar ett folkbibliotek. Alltså pratar vi om allt från lätt underhållningslitteratur till nobelpristagare.

Boktimmen har hittat sin form. En grupp på tio-tolv personer är lagom. Det gäller också att sitta så att alla ser och hör. Upplägget är detsamma sedan starten. En termin försökte de ha olika teman, men det fungerade inte så bra.

– Det kändes för styrt, så den tanken släppte vi, säger Tommy Larsson.

Boktimmen är ett eget koncept som numera ingår som en självklar punkt i stadsbibliotekets programverksamhet. Man träffas fyra gånger per termin och man marknadsför sig på sociala medier och i Annonsbladet. Efter varje Boktimme läggs boktipsen ut på stadsbibliotekets hemsida.

Bokcirkelkassar

I en bokhylla på entrétorget ligger ett gäng röda tygkassar. Alla som är med i eller funderar på att starta en bokcirkel får låna dem. Varje påse innehåller sex exemplar av samma bok, en handledning, en författarpresentation och en loggbok. Bland boktitlarna återfinns ”Dödssynden” av Harper Lee, ”Brott och straff” av Dostojevskij och ”Italienska skor” av Henning Mankell.

Efter en idé från Uppsala stadsbibliotek startade man den här mycket uppskattade hyllan även på stadsbiblioteket i Hedemora.

– Tack vare en mindre summa ur Länsbibliotekets Läslustprojekt kunde vi köpa in både kassar och böcker, säger Gun-Marie Bergström. Idag har vi närmare 40 titlar, både nyutkomna böcker och klassiker. Hälften av författarna är män, hälften kvinnor. Det var viktigt att ha med böcker som det går att diskutera kring. Deckare är svåra att ha samtal om, så dem har vi hoppat över.

– Jag vet att många deltar i någon bokcirkel och folk uppskattar att vi erbjuder den här servicen, säger Tommy Andersson. Vi får mycket positiva synpunkter på våra Bokcirkelkassar. Folk som kommer utifrån säger – men så trevligt, det borde vi ha på vårt bibliotek!

Novellixsatsning

Hedemora kommun har tagit emot ett stort antal flyktingar från andra länder det senaste året. Biblioteket spelar en viktig roll i integrationsarbetet och måste kunna erbjuda fler lättlästa böcker på svenska.

– Vi märkte i lånedisken att många kom och frågade efter korta berättelser, säger Gun-Marie Bergström. Då slog det oss att Novellix har många små böcker med bra litteratur och tilltalande omslag. Vi köpte in samtliga utgåvor från Novellix för pengar vi sökt och fått från kommunen. Nu finns de tydligt exponerade på Entrétorget som vi gjort om för att våra nya invånare lättare ska kunna orientera sig hos oss. Sedan tidigare har utlåningen av lättlästa böcker ökat. ■

Bokpåsar med spännande innehåll

För något år sedan testades ett läslustprojekt i liten skala på förskolorna i Nyhammar och Sunnansjö. I samarbete med biblioteket erbjöds föräldrarna att låna hem bokpåsar med barnböcker. Det blev mycket uppskattat, både av barnen, föräldrarna och förskolepersonalen. Nu har projektet växt och kommer under 2017 att omfatta samtliga förskolor i Ludvika kommun.

Biblioteksassistent Sandra Morén håller som bäst på med att bereda plats för sin beställning av 600 färgglada tygpåsar som under våren 2017 ska förvandlas till bokpåsar. Dessa ska hon sedan fylla med lämpliga bilderböcker kring olika ämnen och placera ut dem på samtliga 83 förskoleavdelningar i Ludvika kommun.

Tre sorters påsar

Det är stadsbiblioteket som fixar innehållet, förskolorna tar hand om det praktiska och bereder lämplig plats för bokpåsarna.

– Vi har indelat påsarna i olika färger, efter ålder, säger Sandra Morén. De är rosa för 1–3-, orangea för 3–5-åringarna och gröna för böcker på olika språk. Den gröna påsen innehåller både böcker på svenska och på andra språk. Vi tänker oss fem påsar med böcker på svenska på varje avdelning och en påse för varje språk som talas utöver svenska på just den avdelningen.

Det ska vara enkelt för föräldrarna att låna hem en bokpåse. Bokpåsarna ska hänga på krokarna i kapprummen och tanken är att det ska sitta en lapp vid påsarna där man skriver upp vilken påse man lånar med sig hem. Lånet varar en månad, sedan får man lämna tillbaka den och låna en annan påse.

Syftet är att inspirera till högläsning, sprida läslust och främja barns språkutveckling. Dessutom vill man främja inlärning av det svenska språket hos barn och föräldrar som nyligen kommit till Sverige, men även bevara barnens modersmål. Det talas över 40 olika språk runt om på förskolorna och biblioteket har fått tag på och köpt in böcker på cirka 30 olika språk.

Sandra Morén berättar att pengarna för Bokpåsen till största delen kommer från ett integrationsprojekt de drivit på biblioteket under 2016.

– Vi har kunnat köpa in många böcker på lättläst svenska och på andra språk. Vi har också träffat SFI-grupper och informerat om vad vi kan hjälpa till med.

Hon hoppas att Bokpåsen kan bli upptakten till ett tätare samarbete mellan biblioteket och förskolorna framöver och att fler föräldrar upptäcker hur kul det är att läsa högt för sina barn.

– Ett annat syfte är förstås att locka fler att komma till biblioteket, både vuxna och barn. Det här är ett av flera sätt för biblioteket att hjälpa till med språkutvecklingen.

Bokpåsen är tänkt som en del i den ordinarie verksamheten som kan fortsätta att utvecklas.

– Det vore kul om fler bibliotek i länet hakar på, säger Sandra Morén och bereder plats för alla färgglada tygpåsar som ska fyllas med läsglädje. ■

” *Ett annat syfte är förstås att locka fler att komma till biblioteket, både vuxna och barn. Det här är ett av flera sätt för biblioteket att hjälpa till med språkutvecklingen.*

Idrott och läsning

– ett vinnande koncept

Ett stort ordförråd har alla nytta av. Det stärker självförtroendet och ökar ens förmåga att förstå och kommunicera med omvärlden. Att läsa är ett sätt att samla på sig fler och fler ord. Många barn och unga är aktiva inom idrotten, men hur är det med läsandet? Skulle idrottsrörelsen kunna öppna upp för det också? Skådebanan i Dalarna har så smått närmast sig två idrottsklubbar i Dalarna för att väcka barns läslust.

Med medel från Kulturrådet har Skådebanan dragit igång ett litet läsfrämjande projekt som riktar sig till barn och ungdomar i Bjursås Gymnastik och Grycksbo Bollklubb. Eva Sens sitter i Skådebanans styrelse och har varit idrottsledare och aktiv förälder. Hennes numera vuxna barn har alla idrottat, två av dem läser mycket och hon är själv en ivrig läsare.

– Ett sätt att locka barn till läsning kan vara att gå via idrotten. Även om det funnits pengar att söka för detta har intresset i Dalarna hittills varit lågt. Med mina kontaktvägar i Bjursås och Grycksbo ville jag se om vi kunde ändra på det.

Liten skala

Hon skaffade fram lite informationsmaterial, köpte in ett antal barnböcker och tog kontakt med de båda idrottsföreningarna. Foldern ”Idrott och läsning – Ett Dream Team” tog hon också med. Den hade producerats av Kulturrådet i samarbete med Riksidrottsförbundet och SISU Idrottsutbildarna.

– Alla barn har inte föräldrar som läser för dem. Om idrottsledarna inspirerade barnen att läsa skulle det betyda mycket. Läsningen skapar en känsla av gemenskap och barnens ordförråd blir bättre, av bara farten.

Nu är ledarna i båda föreningarna med på tåget och Eva har börjat informera om läsprojektet i de olika barn- och ungdomsgrupperna. De små i föräldrar-barngymnastiken fick med sig varsin kasse hem som innehöll en barnbok, en vuxenbok och lite information om projektet och vikten av läsning.

– Det finns massor att göra men vi tar ett steg i taget, säger Eva Sens. Jag tänker till exempel på vårt damlag som snart ska åka till Boden, vad behöver de på sin resa? Då kan de ju sitta i bussen och läsa eller också kan busschauffören spela upp en bok

”*Läsningen skapar en känsla av gemenskap och barnens ordförråd blir bättre, av bara farten.*”

i högtalarna. Om man läser samma bok kan man sedan diskutera den. Läsningen kan bli en dörröppnare för att diskutera viktiga frågor.

Både kroppen och hjärnan behöver sin träning. Läsningen trimmar hjärnan samtidigt som den ger avkoppling mellan idrottspassen.

”Tänk vad mitt barn har börjat läsa sedan hen började med fotbollen!” Så hoppas Eva Sens att flera föräldrar ska säga när hon spridit sitt budskap om läsningens betydelse bland idrottsledare och föräldrar i Bjursås och Grycksbo. Och hon hoppas förstås att fler idrottsföreningar hakar på. ■

Några tips:

- Gå ut med information om läsprojektet i god tid.
- Informera ledarna/tränarna innan och se till att läsaktiviteterna inte krockar med träningstiden.
- Vad man läser spelar inte så stor roll. Det viktiga är att man läser.
- Välj böcker som barnen och ungdomarna är intresserade av. Biblioteken har lästips och det finns många böcker med idrottstema.

Läsecirkeln som vidgar vyerna

På Rättviks bibliotek träffas regelbundet en grupp människor för att ta del av konst och litteratur. De är vuxna, bor på gruppboende och arbetar i daglig verksamhet. Det är socialbibliotekarien Karin Sold som håller i denna "Läsecirkel".

– Biblioteken har en viktig uppgift här. Vi ska verka för demokrati och tillgänglighet.

I tolv år har de hållit på, gänget i Läsecirkeln på Rättviks bibliotek. Karin Sold berättar att det som började som en regelrätt läsecirkel har utvecklats till träffar för både läs- och konststupper. Eftersom Konsthallen ligger i samma hus kändes det ganska självklart.

– I början hade jag hjälp från Särvux i Rättvik och samarbetade med några lärare där. Det var viktigt att jag fick en väl fungerande grupp. De här personerna trivs bra tillsammans och vi har så roligt ihop.

Som socialbibliotekarie har Karin Sold flera uppdrag. Hon har ansvar för social, utåtriktad verksamhet, bland annat *Boken Kommer*. Hon delar ut Legimus-inloggningar till låntagare med läshandikapp, ansvarar för talböckerna och arbetar förstås även med vanliga bibliotekspass. Läsecirkeln ligger henne varmt om hjärtat.

En demokratifråga

Idén till Läsecirkeln fick hon av en kollega i Leksand. Socialbibliotekarierna i länet ses då och då och delar erfarenheter med varandra.

– Alla har rätt att ta del av dagsaktuell konst och litteratur. Det är det som driver mig. Läsecirkeln ser jag som en självklar rättighet. Det är helt enkelt en demokratifråga.

De runt tio deltagarna i Läsecirkeln träffas åtta gånger per år, antingen i biblioteket eller i konsthallen.

– Vi tittar mycket på konst, säger Karin Sold. De är roade av det och reagerar mycket och spontant. De får helt enkelt fritt tolkningsföreträde och det brukar bli jättebra. När vi pratar böcker brukar jag välja ut några nya, lättlästa böcker som jag berättar om och läser högt ur. Det är mycket uppskattat.

” Vi tittar mycket på konst. De är roade av det och reagerar mycket och spontant. De får helt enkelt fritt tolkningsföreträde och det brukar bli jättebra. När vi pratar böcker brukar jag välja ut några nya, lättlästa böcker som jag berättar om och läser högt ur. Det är mycket uppskattat.

En bok som föll alla i smaken var ”Anna på Brännö”. Den handlar om en tjej som bor på en ö utanför Göteborg. Hon vill klara sig själv och bo på egen hand. Anna har Downs syndrom men jobbar inne i stan.

– De tyckte det var spännande att hon först fick åka färja och sedan både buss och spårvagn till jobbet. Det är en reportagebok med fotografier och lättläst text om Anna och hennes liv.

På sina ”Boken Kommer”-rundor i Rättvik inkluderar Karin Sold dagligverksamheter och ett gruppboende. Idag är det på tre av deltagarnas arbetsplatser som hon lämnar och byter lättlästa böcker. Där har de dessutom högläsning en gång i veckan.

– En favorit var en lättläst version av En man som heter Ove. Den var alla väldigt nöjda med.

Somliga av deltagarna läser själva, andra vill bara lyssna och ser fram emot stunden i Läsecirkeln. Karin Sold har fått flera bevis på att Läsecirkeln är uppskattad.

– Jag hörde från en LSS-handläggare, som hade pratat med någon i gruppen, att han tyckte att det var den roligaste verksamheten han hade på sin fritid. Det är förstås jättekul att få höra. ■

Rakryggade och modiga författare

Att få uppleva att ens egna texter tas på allvar och hamnar i en riktig bok är säkert en önskedröm för många. Detta har Kommunal i Bergslagen tagit fasta på och har genom åren kommit ut med tre antologier, baserade på medlemmarnas egna dikter och berättelser. Den senaste heter ”Rakryggad står jag” och kom ut 2014.

Suzanne Lazar, Skådebanan och kulturresurs i Kommunal Bergslagen, ligger bakom idén och har också haft uppdraget att vara redaktör för antologierna. Texterna i ”Rakryggad står jag” är skrivna av medlemmar i Kommunal Bergslagen.

– Att äga ordet och uttrycka sina tankar och känslor i skrift skänker både glädje, tröst och kämpalust, säger Suzanne Lazar. Med den här satsningen vill vi främst stimulera eget skrivande men också få andra att vilja läsa.

Suzanne Lazar skickade ut ett brev till alla medlemmar där hon efterlyste egenhändigt skrivna dikter och noveller. Alla som skickade in en text fick den publicerad i en riktig, inbunden bok.

Eget skrivande

En som nappade var Eva Sens, arbetsplatsombud för Kommunal, Landstinget Dalarna. Hon är även kulturansvarig och hade länge peppat andra att uttrycka sig i bild och skrift.

– Då kände jag att det var min tur. Nu ska jag inte stå bredvid längre och tala om för våra medlemmar att de ska skriva, nu måste jag våga! Eftersom jag haft problem med att stava hade det mest blivit texter i huvudet. Men efter en period när jag mädde dåligt, märkte jag att skrivandet blev en kanal för mig. Och hur jag stavar struntar jag i idag.

Eva Sens släppte sina inre krav och skickade in några dikter.

– Att finnas med i en riktig inbunden bok blev betydelsefullt för mig. Jag gav boken till min mor som blev så stolt. Den har delats ut till alla arbetsplatsombud och på kurser och konferenser. Det känns bra att kunna visa medlemmarna att jag faktiskt också har bidragit till den här boken. Det var inte alls farligt eller obehagligt. Många har reagerat positivt när de läst texter skrivna av deras kamrater: – Titta, den här killen jobbar ju jag med! Men Eva, har DU skrivit i den boken?

”Rakryggad står jag” är den tredje i ordningen. Temat var fritt

Faktaruta

Redaktör: Suzanne Lazar och Ann-Louise Gyllander

Formgivare och illustratör: Ann-Louise Gyllander

Tryck: Scandbook i Falun i 2000 exemplar.

17 medlemmar, fyra män och 13 kvinnor, har bidragit till bokens innehåll.

Tre antologier har hittills kommit ut:

Mellan Himmel och helvete (med stöd av Kulturrådet)

I stormens öga (skrivna av medlemmar i Kommunal Dalarna)

Rakryggad står jag (skrivna av medlemmar i Kommunal Bergslagen)

” Att finnas med i en riktig inbunden bok blev betydelsefullt för mig. Jag gav boken till min mor som blev så stolt.

men de flesta texterna handlar om arbetsliv, relationer och mycket handlar om känslor. Många av texterna är personliga och har krävt mod att visa fram. Antologin visar på andra förmågor hos vaktmästaren, receptionisten eller städerskan på gruppboendet. Här finns en kollektiv stolthet och kan säkert inspirera andra att ta efter.

– Vi hoppas att vår satsning ska inspirera fler att skriva och läsa, säger Suzanne Lazar. Det här är ett bra sätt att synliggöra medlemmar i Kommunal Bergslagen på och lyfta fram andra sidor hos dem. Vem vet, kanske är det någon av dem som kan inspireras att skriva och ge ut en egen bok. ■

” Vi hoppas att vår satsning ska inspirera fler att skriva och läsa.

Hon är min!

Var 1946. Alla mina kompisar hade syskon, men inte jag. Då sa mamma att det tar sina måttador att få ett syskon, för man måste skicka efter dom till Tyskland. Mamma Sofie saade om för pappa Nils att jag ville ha ett syskon.
– Det ska vi fixa! sa pappa, och då blev jag glad.
Så gick de nio månaderna och mamma föckte en kren flicka som fick namnet Irene. Jag ropade in alla mina kompisar och berättade att nu hade jag fått en syster men det tog så lång tid, för mamma fick skicka efter henne från Tyskland.
Jag var jätteglad! Mina kompisar kom in för att se henne. Irene låg i sin säng. Då räckte dom in handen för att hålla henne i fingret. Men då sa jag:
– Rör henne inte. Hon är min!

Läspärlor och nallekalas

För att locka fler små barn och deras föräldrar att komma till biblioteket för att låna och läsa mer drog alla kommunalsbiblioteken i Falu kommun igång en läskampanj. Den pågick under våren 2016 och upplägget varierade något från bibliotek till bibliotek. Men en läsfest blev det.

Under 2016 valde alla kommunalsbibliotek i Falu kommun att lägga extra kraft på den yngsta målgruppen, i åldern 0-5 år. Men hur skulle det märkas?

Ingela Hörlin är enhetschef för kommunalsbiblioteken i Falu kommun:

– Efter att ha spånat ett tag kom vi fram till att varje kommunalsbibliotek kunde utforma läskampanjen lite som man ville. Innehållet varierade men vi hade en gemensam start direkt efter sportlovet.

Några stora resurser behövdes inte, bara pärlor, frigolit-

stjärnor, klistermärken och lite andra trevligheter. Barnböcker att låna fanns ju redan. En affisch, där man underströk vikten av läsning, togs också fram för att locka nya små låntagare.

– En av mina medarbetare i Vika kläckte en idé om att göra en ”lästårta”, berättar Ingela Hörlin. Det gick ut på att göra olika ”tårtfyllningar” för varje bok ett barn lånade och lämnade tillbaka. När lästårtan var fylld bjöds det på riktig tårta.

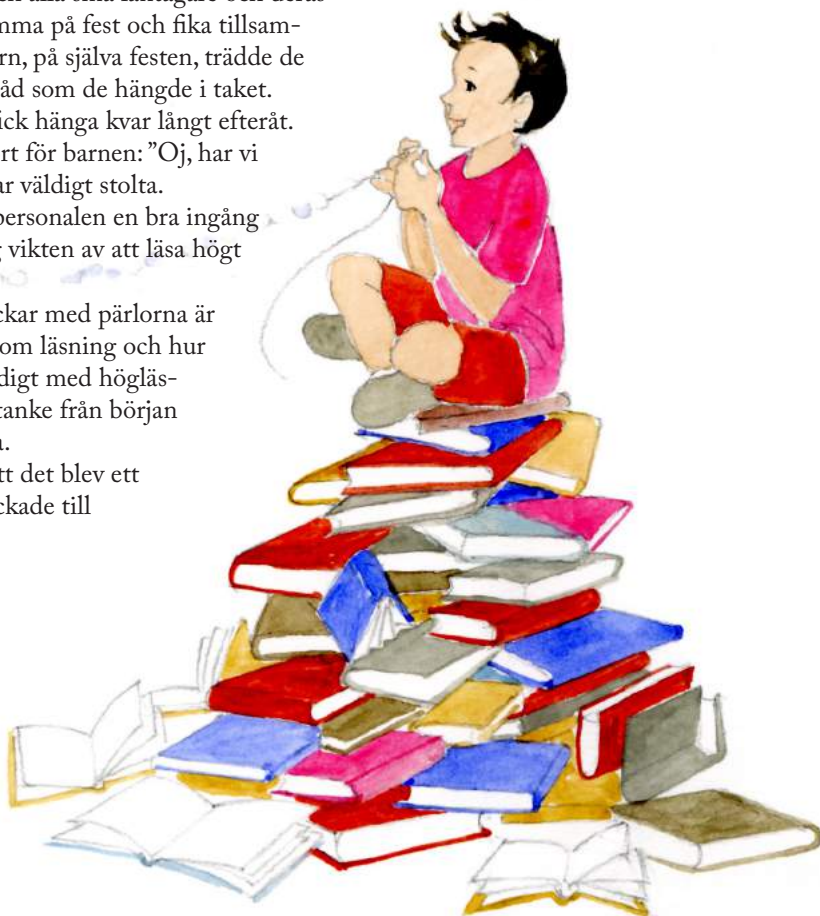
Pärlor på en tråd

– Vi ville att barnen verkligen skulle kunna se resultatet av sin läsning, säger Ingela Hörlin. För varje lånad bok la barnen pärlor i en burk. Pärlornas antal växte och plötsligt en dag var burken full! Då var det dags för fest och alla små låntagare och deras mammor eller pappor fick komma på fest och fika tillsammans. På biblioteket i Sundborn, på själva festen, trädde de upp alla pärlorna på en lång tråd som de hängde i taket. Den blev så lång och fin och fick hänga kvar långt efteråt. Det blev så tydligt åskådliggjort för barnen: ”Oj, har vi läst sååå många böcker!” De var väldigt stolta.

Genom läskampanjen fick personalen en bra ingång till samtal med de vuxna kring vikten av att läsa högt för sina barn.

– När man står där och plockar med pärlorna är det lätt att få igång ett samtal om läsning och hur viktigt det är att man börjar tidigt med högläsning. Det var det som var vår tanke från början och som visade sig fungera bra.

Ingela Hörlin konstaterar att det blev ett enkelt och visuellt sätt som lockade till läsning.

– Det var häftigt att det blev så olika. Projektet var hanterbart och hade en tydlig målgrupp. Det var lätt att genomföra och det passade våra små bibliotek där det oftast bara finns en personal. Efteråt delade vi våra erfarenheter med varandra.

Snöflingor

Bibliotekarien Lillemor Hedlöf i Bjursås gjorde på ett annat sätt – hon lät barnen samla snöstjärnor i en glasbehållare och när den var full byggde de en snögrotta av alla stjärnorna.

– Snöstjärnorna hade jag varit nere i vaktmästeriet och hämtat, det var sådana där frigolitstjärnor som fungerar som emballage. De var gratis och det blev snyggt. När behållaren var full hade vi en liten fest med fika och fiskdamm med Pixi-böcker. Det kändes bra att vi gjorde något gemensamt samtidigt som vi kunde utforma det efter eget huvud. Barnen var väldigt stolta.

För att barnen skulle hitta in till sin avdelning klippte Lillemor ut ett fotspår av färgat papper som hon klistrade på golvet.

– Jag ritade bara av min egen högerfot och använde den som mall. Det där märkte barnen när de kom! ”Du har gjort fel! Det är bara en sorts fot!” De är så observanta. Nu har jag händer i stället. Både höger och vänster!

I Svärdsjö kom man igång först på hösten på grund av en ombyggnation. Där valde bibliotekarien ett annat upplägg. Barnen fick ”mata nallar med blåbär och lingon” (blå och röda klistrprickar). Det slutade med ”Nallarnas Kalas” där alla bjöds på sång, fiskdamm och fika. Den som ville fick också ta med sig sitt eget gosdjur till festen.

Ingela Hörlin är nöjd med kampanjen. Alla jobbade utifrån sina förutsättningar mot ett gemensamt mål – att betona betydelsen av högläsning.

– Vi kommer att ha samma målgrupp under 2017, då får vi se vad vi kan hitta på. Först ska vi göra en utvärdering men det har varit kul att satsa lite extra på våra små låntagare. Jag hoppas förstås att läspärlorna har gjort avtryck. ■

Kommundelsbiblioteken som deltog 2016:

Bjursås
Enviken
Grycksbo
Näs
Sundborn
Svärdsjö
Sågmyra
Vika

”*Det var häftigt att det blev så olika. Projektet var hanterbart och hade en tydlig målgrupp.*”

Bokförsäljning på lunchen

Ett sätt att väcka intresse för högläsning kan vara att sälja barnböcker på oväntade ställen. På Stora Enso i Kvarnsveden ligger biblioteket i anslutning till lunchmatsalen. Där passerar mycket folk varje dag. På initiativ av Suzanne Lazar, Skådebanan, ställde hon och Göran Israelsson, fackligt fritids- och kulturombud för Pappers, upp ett bord fullt med barnböcker som de anställda fick köpa för en billig penning.

– Det märktes att bokförsäljningen uppskattades. Det blev stor succé, säger Göran Israelsson, som också har ansvar för biblioteket. Många stannade, bläddrade i böckerna och fick tips på lämpliga högläsningsböcker för barn i olika åldrar. Somliga köpte med sig en eller flera böcker hem. Alla hade inte kontanter med sig, med det löste vi med Swish eller med faktura.

– Vi ville helt enkelt komma ut med vårt budskap om att väcka läslust, säger Suzanne Lazar. Ett sätt är att befinna sig på olika arbetsplatser. Alla måste äta, och att få sig några boktips på samma gång skadar aldrig. Vi fick också möjlighet att prata om hur viktigt det är att läsa högt för sina barn och barnbarn.

Bokförsäljningen pågick under två dagar. Det var ett bra koncept, för många stannade och tittade den första dagen och köpte med sig böcker den andra.

– Den här enkla satsningen vill jag gärna göra fler gånger, säger Göran Israelsson. Jag vet att även Järnbruksklubben på SSAB har gjort samma sak. Vi jobbar ofta ihop med dem.

Självklart vill han att läslusten ska öka bland medlemmarna i facket. Bokförsäljningen var en sådan insats som han gärna vill fortsätta med och konceptet går att utveckla.

– Kanske vi kunde bjuda hit en barnboks-författare nästa gång. ■

” Vår tanke är att samla deras teckningar och ihop med sagorna göra en liten enkel bok. Vi vill visa hur viktig barnets fantasi är och att den behövs när man ska ta sig vidare ut i livet.

Sagor från hela världen

Alla barn behöver sagor. De behöver bli lästa för och gärna sitta tillsammans och lyssna till någon vuxen som berättar för dem. Då får deras fantasi vingar och deras ordförråd växer. Har man dessutom kommit till Sverige från ett annat land är det viktigt att höra sagor både från det egna landet och från Sverige.

Detta har Kulturförening Afrikas Horn i Borlänge tagit fasta på. Under sommaren och hösten 2016 genomförde de, tillsammans med NBV, Rädda Barnen och fritidsgården Tjängan, ett sagoprojekt som riktade sig till barn.

Borlänge kommun hade bjudit in det lokala föreningslivet för att informera om att det fanns projektmedel att söka för integrationsverksamhet. Dit gick Ganime Stålenhag, NBV Dalarna och Ahmed Abdiqadir, kulturföreningen Afrikas Horn.

– Vi började snabbt spåna på ett projekt. Ahmed hade en idé om att dela med sig av sagor och fabler från hela världen till barn i Borlänge, säger Ganime.

Sagolika högläsare

Sagt och gjort. Med kulturföreningen Afrikas Horn som projektägare sökte och fick NBV Dalarna medel från kommunen. Den 1 juni drog det hela igång. Man bjöd in barn och föräldrar att komma och lyssna. Vuxna från olika länder läste högt eller berättade sagor, ibland på fritidsgården Tjängan, ibland utomhus. Vissa läste på somaliska, andra på svenska. Vid några tillfällen frågade sagoläsaren om någon annan ville läsa en saga högt? Flera barn räckte upp handen och stod sedan framför sina kamrater och läste.

– Det visar på gott självförtroende, säger Ganime. Att våga stå upp och läsa för alla i ett rum visar att barnet tror på sig själv. Dessutom är det bra för läsfrämjandet.

Barnen fick också rita och måla för att stimulera deras kreativa förmåga och bearbeta det som de hade hört.

– Vår tanke är att samla deras teckningar och ihop med sagorna göra en liten enkel bok, säger Ganime Stålenhag. Vi vill visa hur viktig barnets fantasi är och att den behövs när man ska ta sig vidare ut i livet.

Projektet visade också att många sagor dyker upp i olika delar av världen och har samma tema. Pojken som åt ikapp med jätten är ett exempel, liksom Haren och sköldpaddan.

Vid avslutningen i november konstaterade man att Sagor från hela världen blev en stor framgång. Under projekttiden deltog närmare 1 180 personer, varav 780 barn.

– Det fanns barn som lärde sig svenska under sagoprojektet, säger Ahmed Abdiqadir, som gärna ser att sagoberättandet får fortsätta. ■

”
Vi vill visa hur viktig barnets fantasi är och att den behövs när man ska ta sig vidare ut i livet.

Magisk lär- och läsupplevelse

Under tre dagar per år förvandlas prostgården i Stora Tuna till Hogwarts, skolan för häxor och trollkarlar, där Harry Potter är elev. Hundratals elever från årskurs 4 i Borlänge kommun går in i den magiska världen för att lära sig allt från trollstavsprovning och örtlära till trolldomshistoria.

Det var Len Howard, som då var stiftskonsulent i Västerås stift, som kom med idén ”Harry Potter Experience”. Efter några år på olika ställen i Västerås, tog församlingspedagog Lena Sevdin Lund i Stora Tuna församling över.

– Vi har ett väl utarbetat kontaktnät och ville gärna satsa. Efter samtal med Berit Lundqvist Västerås stift, som fortfarande är projektledare, drog vi igång 2008.

– Det var bra, ni kom med ny energi, säger Pontus Jyrell, stiftskonsulent för barn och unga.

En annan värld

Miljön i och runt prostgården lämpar sig för magisk undervisning och häxkonster. Alla vuxna där är utklädda och spelar sina roller ur böckerna, prostgården är totalt förvandlad för att bli så autentisk som möjligt. Barnen är också väl förberedda. De har haft besök i sitt vanliga klassrum av några av lärarna från Hogwarts, så de vet på ett ungefär vad som ska hända. De får också gärna vara utklädda och somliga har med sig en egen trollstav.

Det krävs struktur och samordning för att klara av att ta emot närmare 700 elever. Mellan 70 och 80 personer ger järnet för att ge barnen en totalupplevelse. Kulturföreningen Asken, som har väl utarbetade kanaler med skolan, sköter logistiken. Två av dagarna är för skolan, på den tredje är allmänheten välkommen.

Besöket är upplagt som en skoldag, med schema och lektioner. Varje klass är där i 1,5 timme, de får ett kort där de bockar av sina aktiviteter – trollstavsprovning, besök hos köttätande växter, en läskig vandring och mycket annat. Efter besöket får de ett diplom.

Men ska svenska kyrkan hålla på med häxkonst? Varför gör ni det här? Den frågan har de fått många gånger. För Lena och Pontus är det självklart.

”Många pojkar har hämtat styrka ur Harry Potter och böckerna har nog betytt mer för barns läsning än vi förstår.

– Harry Potter-böckerna skildrar kampen mellan det onda och det goda. Ur ett kristet perspektiv är Harry Potter lite av en Messiasfigur, säger Pontus.

– Utan fantasi står man sig slätt, säger Lena. Skulle kyrkan ta avstånd från Shakespeare och Astrid Lindgren? Nej, aldrig. Många pojkar har hämtat styrka ur Harry Potter och böckerna har nog betytt mer för barns läsning än vi förstår.

Ulrika Wiborgh har spelat olika karaktärer genom åren. Hon är verksamhetsutvecklare på Sensus och jobbar även som helguide på Framtidsmuseet.

– Dagarna bygger på interaktivitet och lekfullhet. Jag har haft med mig experimentlådor och gjort fyrverkerier. Det handlar om lustfyllt lärande och det är något som jag tror på. Dessutom är Harry Potter en bra förebild, för både flickor och pojkar.

Harry Potter Experience återkommer år efter år. Nya nyfikna barn kommer till prostgården. Den som inte har läst Harry Potter får en häftig upplevelse som kan inspirera till läsning. De som läst honom känner igen sig och kan få blodad tand att läsa mer.

Pontus Jyrell berättar att fler församlingar har hakat på, bland annat Säter och Köping.

– Det verkar vara många som vill jobba med Harry Potter på olika sätt. Det är roligt att vi inom Svenska kyrkan har blivit något av en föregångare här.

– Det är fantastiskt att se hur stjärneögonen på barnen tänds när de är med i berättelsen, säger Lena Sevdin Lund. Varje år är Len Howard med som professor Dumbledore. Han gläds förstås åt att hans idé lever vidare. ■

Faktaruta:

- Harry Potter Experience är ett samarbete mellan Svenska kyrkan, Stora Tuna församling, Unga Örnar, Sensus, Kulturföreningen Asken, Bilda, biblioteket och Framtidsmuseet.

Eftermiddagste med högläsning

Mannen i svart. Det är en samling spökhistorier som Torsten Jungstedt en gång gav ut. Den är populär bland deltagarna i Afternoon read, en återkommande högläsningstund på Leksands bibliotek. – Den har jag läst ur flera gånger, säger bibliotekarien Katarina Bjelvenmark.

Idén till Afternoon read kom upp när bibliotekets personal satt och diskuterade vilka utåtriktade lässatsningar de ville göra. Många förslag kom fram, men Afternoon read fick flest röster. Katarina och kollegorna Matilda Böwes och Linda Sävhammar utformade upplägget och drog igång.

Ungefär var fjortonde dag kan man anmäla sig till Afternoon read. Man sitter i de röda fätöjlerna i tidskriftshörnan och cirka tolv personer får plats åt gången. Här finns också en hörselslinga för den som behöver använda det. Det bjuds på te och engelska kex och högläsningen tar ungefär en timme. En gång försökte de med en bensträckarpaus, men det fungerade inte. Det bröt stämningen.

Katarina, Matilda och Linda turas om att läsa högt. Nu har också Cathrine Tillas tillkommit. De väljer själva men frågar också med jämna mellanrum om det är något besökarna vill att de ska läsa framöver. Det brukar bli en salig blandning av vuxenlitteratur, lite barn- och ungdomsböcker och noveller. Åhörarna tycker att det är roligt att få lyssna till böcker som de kanske aldrig skulle ha börjat läsa själva.

Många som kommer uppskattar gemenskapen. Med tiden blir folk bekanta med varandra och mer bekväma i gruppen.

– Biblioteket ska ju vara en plats att möta andra på, säger Katarina. Nu pratar vi mer om det vi läst och vi kan diskutera innehållet. Somliga vill också veta mer om författaren.

Färglägg för lugn

Plötsligt fanns de överallt, målarböckerna för vuxna. De stod för kreativitet, avslappning och medveten närvaro. I Leksand valde man att läsa högt ur Den hemliga trädgården av Frances

Hodgson-Burnett och tog bilder från nätet som deltagarna fick färglägga under tiden.

– Linda Sävhammar och jag höll på med den aktiviteten under ett och ett halvt år, berättar Katarina. Det var väldigt mysigt och ljudet från pennornas rafsande gav en härlig stämning.

Konceptet tänker hon ta vidare, det passar ungdomar. Det kommer inte att bli en regelbunden aktivitet men gärna på loven, då föräldrar och barn kommer till biblioteket tillsammans.

Stick och läs

Katarina tror på högläsning, gärna i kombination med något kreativt.

En liten trogen skara har till exempel under två år kommit till biblioteket på ”Stick och läs” för att sticka och lyssna till någon som läser högt.

– Jag tänker så här: Vi umgås mer och mer digitalt, alla sitter på sin kammare. Allt ska vi göra digitalt – köpa tågbiljetter, deklarerar, umgås på Facebook. Jag tror att vi någonstans vill möta andra människor – på riktigt. Här kan biblioteket erbjuda ett fysiskt rum, det kostar ingenting och det vi bjuder på är gratis. Vi kan skapa riktiga möten på ett annat plan.

Hon låter övertygad när hon berättar om alla möjligheter till möten som böcker och högläsning kan ge. Och flera idéer har man på biblioteket i Leksand. Boktipsarfrukostar pågår redan och Bokcafé med boktips, kaffe och sju sorters kakor för de lite mer morgontrötta tänker man dra igång i slutet av februari. Fast då blir det nog inga spökhistorier. ■

Prata svenska

Under en tid hade personalen på biblioteket i Säter diskuterat om de skulle sätta igång någon form av läxhjälp och projektet ”Låna en språkvän”.

– Så i början av 2016 hade vi en läxhjälpsträff, berättar Pia Eskola, bibliotekarie i Säter. Det var under den här perioden som allt fler flyktingar kom till Sverige och i Säter öppnades ett asylboende i stadshotellet, inte långt från biblioteket. Vi blev helt tagna på sängen, för plötsligt satt närmare 50 personer i vår Kulturhörna! Och nästan alla var asylsökande. Vem hade berättat om vår läxhjälp för dem?

De här människorna hade ett annat behov, de hade inga läxor med sig men de ville lära sig svenska – från grunden. En svensk man, som nog var pensionerad lärare eller militär, tog tag i situationen. Han delade in dem i grupper och drog igång en sorts spontan undervisning.

– Vi tänkte att det där gick ju ganska bra trots allt, säger bibliotekarie Jessika Siljeholm. Men vi kände att vi måste få lite mer kontroll på det hela om det skulle komma lika många nästa onsdag. Vår chef och några ur bibliotekspersonalen gick över till asylboendet och sa att biblioteket kunde erbjuda träffar en gång i veckan där de kunde få prata svenska.

Struktur och flexibilitet

Så varje onsdag körde man Prata svenska, två timmar per gång. Antalet deltagare sjönk med tiden till mer hanterbara 25-30 personer, de delades in i mindre grupper där volontärer och bibliotekspersonal fanns med. Deras kunskapsnivå var väldigt olika – allt från analfabeter till universitetsutbildade.

– Det var en utmaning att möta människor med så olika förutsättningar och bakgrund, säger Pia Eskola. Vi är ju inga pedagoger, så vi bedrev ingen undervisning utan hade samtal. Men vi hade några kloka volontärer och vi bibliotekarier tipsade om matnyttiga hemsidor på nätet och la fram lexikon och böcker på lätt svenska.

Under hela vårterminen pågick Prata svenska. Konceptet växte till sig efter hand. Varje torsdagsmorgon utvärderade man gårdagens träff och planerade inför nästa onsdag. I juni 2016 flyttade de flesta asylsökande och i augusti stängde man boendet i Säter.

”*Det var en utmaning att möta människor med så olika förutsättningar och bakgrund. Vi är ju inga pedagoger, så vi bedrev ingen undervisning utan hade samtal.*”

– Biblioteket är ju en öppen plats för alla, så detta föll sig naturligt för oss, säger Pia Eskola. Vi var nog trots allt bättre förberedda på den här anstormningen än många andra verksamheter i kommunen. Vi har ju mött asylsökande i många år, men inte i den här omfattningen.

Arbetsgruppen stärktes

En del kommuner hade redan språkcaféer eller annan verksamhet att hänvisa till. Men efter den här varen är personalen på Sätters bibliotek bättre förberedd.

– Jag känner tacksamhet att det kom 50 personer till oss i januari 2016, säger Pia Eskola. De fick igång oss så att vi också kan erbjuda lösningar till integrationsarbetet. De hjälpte oss framåt. Nu har vi viss vana och vi tänker förstås fortsätta. Idag har vi svenskundervisning varje onsdag i samarbete med ABF. Ett annat projekt är ”Låna en språkvän”. Det bygger också på volontärskap, vi sammanför en ny Säterbo med en språkvän och sedan får de träffas här och lägga upp sina möten som de själva vill.

– Det var en fantastisk vår på många sätt, säger kultursamordnare Ulrika Hedin. Jag tror att arbetsgruppen mådde bra av det. Att vi klarade den här utmaningen tillsammans har stärkt oss. Vi lärde oss att reflektera och utvärdera för att sedan ta nästa steg. Vi vågade tänka om när det behövdes, hittade nya lösningar och tog fram en struktur helt enkelt. ■

” Att vi klarade den här utmaningen tillsammans har stärkt oss. Vi lärde oss att reflektera och utvärdera för att sedan ta nästa steg. Vi vågade tänka om när det behövdes, hittade nya lösningar och tog fram en struktur helt enkelt.

Flera goda initiativ om läsning

När Läsluft Dalarna frågade om goda exempel på läsfrämjande i Dalarna kom det in många svar. Det var inte möjligt att i den här skriften ge större plats åt fler än de fjorton som du just har läst om. Här följer en lista på flera andra fina läsaktiviteter som äger rum runt om i Dalarna. Men det finns förstås många fler förutom dem som nämns här. Ambitionen är inte att vara heltäckande, utan att spegla mångfalden av aktiviteter som pågår i länet genom exempel.

- **Bokombud** Skådebanan
- **Arbetsplatsbibliotek** Borlänge, Kvarnsveden, Falun och Smedjebacken
- **Bokprat och bokförsäljning** Kommunal, Pappers och IF-Metall
- **Julgransplundring, fiskdamm med barnböcker** SSAB IF-Metall
- **Boken i den fackliga verksamheten** Kommunal, Skådebanan i Dalarna
- **Bokleffe** Älvdalens bibliotek och NBV Dalarna
- **Läs för mig pappa** IF-Metall/verkstadsklubben på SSAB, Pappers på Kvarnsvedens pappersbruk, ABF, Skådebanan, Borlänge bibliotek
- **Läsförebilder** Vansbro bibliotek
- **Att läsa för en hund** Ludvika Brukshundsklubb
- **Läskraft** Studieförbundet Vuxenskolan och flera kommunbibliotek
- **Mikrobibliotek** NBV Dalarna
- **Vill inte gå hem** NBV Dalarna
- **Tvättstugebibliotek** Smedjebackens bibliotek, ABF Dala Finnmark, Hyresgästföreningen
- **Läs och res** ABF
- **Epic Poetry där studerande läste ihop med elever i andra länder** Fornby folkhögskola
- **Språkstuga för nyanlända** Leksands bibliotek och Studieförbundet
- **Låna en svensk på biblioteket** Falu Stadsbibliotek
- **Böcker till Burmas barn** Skådebanan
- **Book-Crossing** Rättvik
- **Boktips på Radio Siljan** Mora bibliotek
- **Harry Potter maratonläsning** Leksands bibliotek
- **Sommar- och jullovsboken** på många bibliotek
- **Pyjamasparty med läsning för barn 0-18 månader**, Falu Stadsbibliotek
- **Bebisar på bibblan** Ludvika bibliotek
- **Högläsning på äldreboenden och daglig verksamhet** ABF, Studieförbundet Vuxenskolan
- **Ovansiljan läser dystopier** biblioteken i Mora, Orsa, Älvdalen
- **Garanterat bra böcker - boklogg** Länsbibliotek Dalarna och kommunbiblioteken

Vill du veta mer?

Hör av dig till någon av oss så förmedlar vi kontakt.

Länsbibliotek Dalarna

lansbiblioteket@falun.se
www.lansbibliotekdalarna.se

Skådebanan i Dalarna

skadebanandalarna@telia.com
www.dalarna.skadebanan.se

Landstinget
DALARNA
LÄNSBIBLIOTEK DALARNA

SKÅDEBANAN I DALARNA